

KARTOSHKANING HALQALI CHIRISH KASALLIGI: ETIOLOGIYASI, PATOGENEZI VA OLDINI OLISH CHORALARI.

Guliston Davlat Universiteti
Musurmonov Xasan Sherqul o'g'li
Xudoyberganova Asaxon Davlatboyevna

Annotatsiya: Ushbu maqolada kartoshkaning halqali chirish (*Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*) kasalligi haqida batafsil ma'lumot beriladi. Kasallikning etiologiyasi, patogenezi va ekologik sharoitlarga bog'liqligi tahlil qilinadi. Shuningdek, kasallikning oldini olish va unga qarshi kurash choralari, jumladan, biologik, kimyoviy va agrotexnik usullarning samaradorligi muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: kartoshka, halqali chirish, *Solanum tuberosum*, *Clavibacter michiganensis*, patogenezi, infeksiya, profilaktika, bakterial kasallik.

Kirish

Kartoshka (*Solanum tuberosum*) qishloq xo'jaligining muhim ekinlaridan biri bo'lib, uning hosildorligi va sifati turli patogen mikroorganizmlar ta'sirida kamayishi mumkin. Halqali chirish kasalligi bakterial kasallik bo'lib, kartoshka o'simligi va tuganaklariga jiddiy zarar yetkazadi.

Etiologiya: Halqali chirish kasalligini *Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus* bakteriyasi keltirib chiqaradi. Ushbu patogen ksilem to'qimalarida rivojlanib, suv va oziqa moddalarining o'simlik bo'ylab harakatlanishini buzadi. Kasallik asosan urug'lik materiallari, tuproq, sug'orish suvlari va qishloq xo'jalik texnikasi orqali tarqaladi.

Patogenezi: Kasallik dastlab kartoshka barglarining sarg'ayishi va so'lishi bilan namoyon bo'ladi. Keyinchalik, tuganaklarning ichki halqa to'qimalari yumshaydi va jigarrang tusga kiradi. Infeksiya rivojlangan sari, halqali chirish hosil bo'lib, natijada tuganaklar yemiriladi va chiriy boshlaydi.

Oldini olish va kurash choralari: Halqali chirish kasalligiga qarshi quyidagi usullar samarali hisoblanadi; Agrotexnik usullar, kasallikka chidamli kartoshka navlarini ekish, sog'lom urug'lik materialidan foydalanish, siderat ekinlari ekish va almashlab ekish tizimini qo'llash

Biologik usullar: Antagonistik bakteriyalardan foydalanish, biologik preparatlar bilan ishlov berish.

Kimyoviy usullar: Bakteritsidlar bilan urug'lik kartoshkani qayta ishlash, tuproq va o'simliklarni mis tarkibli preparatlar bilan ishlov berish.

Xulosa

Kartoshkaning halqali chirish kasalligi hosildorlik va mahsulot sifatiga jiddiy zarar yetkazadi. Kasallikka qarshi samarali kurashish uchun agrotexnik, biologik va kimyoviy usullar kompleks ravishda qo'llanilishi lozim. Kasallikning oldini olish uchun profilaktik chora-tadbirlarni o'z vaqtida bajarish katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Zaprometov N.G. Diagnostika i sostav bolezney s.x. rasteniy Uzbekistana i Sredney Azii (1950-1973gg.). TashSXI. Str. 139-143 v sb.: Materialy yubileynoy respublikanskoy konf. po mikrobiologii, alygologii i mikologii, posvyashchennoy 50-letiyu UzSSR i KP Uzbekistana. Tashkent: «Fan», 1974, 199 s.
2. Gaponenko N.I., Axmedova F.G., Ramazanova S.S., Sagdullaeva M.Sh., Kirgizbaeva X.M. Flora gribov Uzbekistana. Tom 1. Muchnisto-rosyanye griby. Tashkent: «Fan», 1983, 362 s.
3. Kirgizbaeva X.M., Sagdullaeva M.Sh., Ramazanova S.S., Gaponenko N.I. Flora gribov Uzbekistana. Tom 2. Nizshie griby. Tashkent: «Fan», 1985, 200 s.
4. Sagdullaeva M.Sh., Ramazanova S.S., Kirgizbaeva X.M., Gulyamova M., Fayzieva F.X. Flora gribov Uzbekistana. Tom 5. Gifal'nye griby (Moniliaceae). Tashkent: «Fan», 1989, 284 s.

5. Sagdullaeva M.Sh., Kirgizbaeva X.M., Ramazanova S.S., Gulyamova M., Fayzieva F.X. Flora gribov Uzbekistana. Tom 6. Gifalъные grъby (Dematiaceae). Tashkent: «Fan», 1990, 132 s.
6. Sattarova R.K., Raximov U.X., Xakimova N.T. Virusologiya, bakteriologiya va mikoplazma. (Talabalar uchun ma'ruza matnlari). Toshkent: ToshDAU nashr tahririyat bo'limi, 2003, 63 b.
7. Bo'riev H., Jo'raev R., Alimov O. Meva-sabzavotlarni saqlash va ularga dastlabki ishlov berish. Toshkent: "Mehnat", 2002, 184 b. Mavlyanov O. Gallovyе nematodы – opasnyе parazitы rasteniy. Tashkent.